

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Bibliotheca Anglo-Saxonica. Prospectus, and Proposals of a Subscription, for the Publication of the Most Valuable Anglo-Saxon Manuscripts, Illustrative of the Early Poetry and Literature of Our Language. Most of Which Have Never Yet Been Printed

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Bibliotheca Anglo-Saxonica. Prospectus, and Proposals of a Subscription, for the Publication of the Most Valuable Anglo-Saxon Manuscripts, Illustrative of the Early Poetry and Literature of Our Language. Most of Which Have Never Yet Been Printed", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1830_487A-intro-shoot-idm70.pdf (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Studieophold i England

Hvad er *Bibliotheca Anglo-Saxonica*?

I sommeren 1829 var Grundtvig rejst til London for at studere og afskrive middelalderlige manuskripter. Størstedelen af de oldengelske eller angelsaksiske manuskripter var på dette tidspunkt endnu ikke udgivet og lå uudforsket hen. Grundtvig mente, at den engelske fortid, det angelsaksiske sprog og dets litteratur, kunne lære os noget om vores egen fortid, og var derfor draget af sted på en bevilling fra kong Frederik 6. Formålet var at undersøge de litterære skatte, som lå gemt i engelske museer, biblioteker og arkiver. Det blev til tre rejser, hver af omtrent fem måneders varighed, i årene 1829-31.

Et af resultaterne af disse studierejser er *Bibliotheca Anglo-Saxonica*. Den lille engelsksprogede tryksag blev til i den sidste tid af opholdet 1830 og udkom i løbet af efteråret. Det er en subscriptionsindbydelse (et såkaldt *prospectus*) til en serie af angelsaksiske skrifter på i alt 10 bind, som det engelske forlag Black, Young and Young opfordrede Grundtvig til at udgive. Foruden en redegørelse for seriens indhold og de få tidligere arbejder inden for feltet indeholder subscriptionsindbydelsen (herefter forkortet *Bibliotheca*) et opråb til det engelske folk. Heri harcelerer Grundtvig bl.a. over Englands manglende interesse for sin egen fortids litteratur og fremhæver slægtskabet inden for sprog og kultur mellem de nordiske lande og England.

Grundtvigs udgivelsesprojekt blev dog overhalet indenom af en række engelske forskere, som mente, at så vigtigt et arbejde ikke kunne overlades til en udlænding, og selve serien blev derfor ikke realiseret af Grundtvig.

Første Englandsrejse 1829 - Forarbejde

Grundtvig var i slutningen af 1820'erne stadig påvirket af den injuriedom, han havde pådraget sig i forbindelse med *Kirkens Gienmæle* (1825). Bogen, som var en skarp kritik af den nyligt udnævnte professor i teologi, H.N. Clausen, havde medført, at Clausen anlagde sag mod Grundtvig og fik medhold (se indledningen til *Kirkens Gienmæle*). Som en følge af dommen nedlagde Grundtvig sit præsteembede i maj 1826, og senere samme år blev han underkastet livsvarig censur (som dog ophævedes igen i 1837). Årene efter injuriedommen bød med andre ord på modstand og manglende indtægter, hvorfor Grundtvig i maj (og igen i december) 1828 ansøgte kongen om midler til at rejse til London for at studere manuskripter.

De tre sommerophold i London var Grundtvigs første udlandsrejser. I maj 1829 var han draget afsted med nogle anbefalingsbreve fra bl.a. vennen Chr. Molbech, men han havde vanskeligt ved dels at finde sig til rette i det fremmede miljø, dels at håndtere savnet af familie og venner. De englændere, han mødte i London, fandt han kedelige og åndløse, og det lykkedes ham ikke at blive fortrolig med tidens sociale etikette og kutyper. I brevene til hustruen Lise får man et indblik i det daglige liv. Den 30. juni 1829 skriver han fx: »til Gaderne og til Levemaaden her har jeg vænt mig, men til Livet eller – i mit Sprog – til Døden her kan jeg ikke vænne mig, og ved hvert Forsøg paa at knytte et behageligt Bekiendtskab taber jeg mere Haabet om at det vil lykkes« (Grundtvig 1920, s. 30).

I 1829 var Grundtvig beskæftiget med manuskripterne på British Museum, hvis læsesal havde åbent fra kl. 10-14. Dog var belysningen på museet så ringe, at han på gråvejrdsdage ikke kunne arbejde (Grundtvig 1920, s. 38). Da museet ikke lånte bøger ud, købte han i stedet en række litteraturhistoriske og litterære værker, som han læste i den mere end rigelige fritid, turen medførte. Alligevel var lediggangen med til at forstærke hans ensomhed og hjemve. Den 1. august flyttede han ind hos en landsmand, S.K. Salting, som blev Grundtvigs gode ven. Herefter blev opholdet lettere.

Under sit første ophold stifter Grundtvig bekendtskab med John Miller, som er behjælpelig med at få den danske anglist introduceret ved The Society of Antiquaries, et selskab af forskere og velhavende lægmænd med en bred interesse for Englands tidlige historie. Selskabet, der kort forinden havde optaget Chr.J. Thomsen og C.C. Rafn som de første danske medlemmer, viste imidlertid ingen interesse for Grundtvigs person (Toldberg 1947, s. 278 f.). Et af medlemmerne, Sir Frederic Madden, blev først i august 1829 opmærksom på hans planer om at udgive angelsaksiske tekster. Toldberg citerer Maddens dagbog, hvori hans modvilje ekspliciteres: »This will be a disgrace to England« (1947, s. 281).

Maddens korte udsagn opsummerer grundlaget for den modstand, som Grundtvig – og senere hans udgivelsesplaner – mødte i London: Den angelsaksiske litteraturskat måtte ikke falde i hænderne på en

udlænding – og måske især ikke en dansker. I et senere resultat af studierejserne, *Phenix-Fuglen* (1840) fra Exeterbogen i Grundtvigs oversættelse, sammenligner Grundtvig sig selv og sin indblanding i den engelske litteraturforskning med en viking, der »efter mine kiære Forfædres Exempel, vilde berige baade mig selv og Danmark med Englands Skatte« (1840, s. 11).

Anden Englandsrejse 1830 - Optakt

Opholdet i 1830 gik bedre end det første. Bl.a. havde Grundtvig fået lettere ved at kommunikere på engelsk, og han havde desuden fået bedre lejlighed til at arbejde på andre biblioteker og læsesale. Men han havde stadigvæk svært ved at vinde fodfæste og skabe de nødvendige sociale kontakter. Han blev mødt af en umiddelbar – men til tider afmålt – venlighed, som derefter ikke fulgtes op. Han fik fx løfter på anbefalingsbreve og visitter, som udeblev (se fx Grundtvig 1920, s. 111). En af de vigtigere kontakter, Sir John Bowring, med hvem Grundtvig senere samarbejdede om en anmeldelse til *Westminster Review*, havde lovet ham anbefalingsbreve til bl.a. biskoppen i Exeter, men leverede dem aldrig. I stedet erfarede Grundtvig, at Bowring selv var taget til Exeter uden at lade ham det vide (1920, s. 108).

Tidligt på sommeren 1830 begyndte Grundtvig at omtale sit »lille engelske Skrift« i brevene til Lise (Grundtvig 1920, s. 93) og til Molbech (Grundtvig & Molbech 1888, s. 171 f.). Materialet havde på dette tidspunkt endnu ikke taget form af en subscriptionsindbydelse, men kan ses som et tidligt udkast til den indledende afhandling i *Bibliotheca* om Englands litteratur. Grundtvig lod John Miller læse teksten, men han returnerede den kort tid efter med en skarp kritik: Teksten kunne ikke anbefales til en forlægger, og Miller tilbød at skrive den om. Grundtvig takkede nej og besluttede sig for at stille projektet i bero.

Turen til Exeter blev rejsens lyspunkt. Arbejdsforholdene var perfekte, og de mennesker, Grundtvig mødte, var langt mere gæstfri, venlige og hjælpsomme, end dem, han havde stiftet bekendtskab med i London. Turen tilbage gik forbi Oxfords Bodleian Library, men inden da gjorde Grundtvig stop i Bristol, hvor han blev introduceret for Richard Price, der delte hans forkærlighed for det angelsaksiske. Det manuskript, som Miller havde gennemset og kritiseret, efterlod Grundtvig nu hos Price.

Umiddelbart inden hjemrejsen fra London blev Grundtvig opfordret af forlaget Black, Young & Young til at forestå udgivelsen af en serie angelsaksiske skrifter under den forudsætning, at der kunne opnås tilstrækkelig subscription. I slutningen af august udarbejdede Grundtvig derfor den endelige tekst til *Bibliotheca* hjulpet på vej af tilbagemeldinger fra Price. Især nedtonedes indledningens universalhistoriske (dvs. verdenshistoriske) pointer, som ikke vandt genklang i England. Manuskriptet blev efterladt i London, og forlaget foretog den sidste afpudsning (muligvis med hjælp fra Price) i løbet af efteråret. I udgaven af brevvekslingen mellem ham og Molbech findes et tillæg, hvori Grundtvig beskriver forløbet omkring udgivelsen af *Bibliotheca* (Grundtvig og Molbech 1888, s. 213-218). Heraf fremgår det, at Grundtvig i den efterfølgende vinter intet hørte fra forlaget, og at han først i april 1831 erfarede, at subscriptionsindbydelsen var kommet i et andet oplag med en lovende subscribersliste, der bl.a. talte den britiske konge og ærkebiskoppen af Canterbury!

Foruden i brevene til Lise (Grundtvig 1920) kan man i dagbogsnotaterne finde flere detaljer om både opholdene og forløbet vedr. *Bibliotheca*, se Grundtvig 1979, bind 1, s. 428-454. Desuden giver Fr. Rønning i artikelserien »N. F. S. Grundtvig og den oldengelske litteratur« fra *Historisk månedsskrift* 4-5 (1885) en meget detaljeret redegørelse for rejserne og for udgivelsesplanernes skæbne. Endelig bør nævnes Helge Grells *England og Grundtvig* (1992), som med et bredere perspektiv undersøger Grundtvigs forhold til England og landets litteratur.

Udgivelsesplanerne

Omfang og indhold

Store dele af *Bibliotheca*'s indledende afsnit, hvor Grundtvig polemisk gennemgår den engelske litteraturs historie, har formentlig været under udarbejdelse allerede fra begyndelsen af 1830. Derimod kom udgivelsesplanen først endeligt på plads efter turen til Exeter og læsningen af Exeterbogen. Endvidere kan man se, at han endnu ikke havde undersøgt alle de manuskripter, som han havde i sinde at udgive. På s. 12 nævnes muligheden af at finde interessante kilder til bind 4 i Cambridge, som han først besøger året efter.

Udgivelsesserien skulle efter Grundtvigs planer bestå af 10 bind og indeholde følgende materiale:

- 1- *Beowulf* (fra ca. 700-tallet, ms. fra omkring 1000) med introduktion og engelsk oversættelse. Heltekvadet
- 2 er på omtrent 3000 strofer og dermed det mest omfattende angelsaksiske digt, der kendes.

- Den såkaldte Caedmons parafrase - en gendigtning af første Mosebog samt hyldest til skabelsen og skaberen (fra slutningen af 600-tallet, ms. fra omkring 1000). Der findes ingen skriftlige kilder fra
- 3 Caedmons hånd, og beretningerne om ham fremhæver især hans evner som sanger eller fremfører af digtene. Parafrasen er en del af Juniusmanuskriptet og tilskrives ikke længere Caedmon, som på Grundtvigs tid.
  - 4 Et udvalg af digte primært fra Exeterbogen, et blandingshåndskrift med angelsaksisk poesi fra omkring 975.
  - 5- Layamons verskrønike over Englands historie (fra slutningen af 1100-tallet). Værket er et af de tidlige
  - 7 eksempler på Arthur-digtning, dvs. beretninger om Kong Arthur og hans riddere.
  - 8- En samling homilier, dvs. bibeludlæggende prædikener.
  - 10

Udgivelsesplanen omfatter primært poetisk litteratur. Kun prædikensamlingen i de sidste tre bind stikker ud i denne sammenhæng. Her er tale om prosatekster, men Grundtvig begrundede deres inddragelse ved at fremhæve teksternes mundtlighed. Hermed udpeger han også en rød tråd, som går gennem udvalget i *Bibliotheca: Beowulf* og Caedmon er mundtligt overleverede, og begge bærer præg af den mundtlige tradition, som de udspringer af. For Grundtvig er de angelsaksiske skrifter interessante både ved deres indhold og ved deres forankring i det mundtlige. Det er en litteratur på det talte sprog - folkets sprog - ikke blot et dødt og lærd skriftsprog.

Tredje Englandsrejse 1831 - Kuldsejlingen

Med nyheden om subscriptionsindbydelsens andet oplag begav den nu forhåbningsfulde danske anglist sig igen til London i maj 1831 for at fortsætte arbejdet og træffe aftaler med forlaget. Løbet var imidlertid allerede kørt.

The Society of Antiquaries, som Grundtvig i 1829 ikke formåede at imponere, var i løbet af 1829-1830 blevet opmærksom på den manglende forskning inden for området. Dette skyldtes ikke i ringe grad Grundtvigs forarbejde.

At de angelsaksiske skrifter måtte udgives, kunne selskabet og Grundtvig i sensommeren 1830 godt blive enige om. Blot ønskede selskabet *ikke*, at opgaven skulle tilfalde en udlænding, og ej heller at opgaven skulle løses uden for selskabets rammer. Under rejsen i 1830 havde Grundtvig stiftet bekendtskab med en gruppe forskere, som ønskede at oprette et særligt selskab til udgivelsen af angelsaksiske tekster, hvilket Grundtvig bifaldt (Grundtvig & Molbech 1888, s. 170). Han delte gerne opgaven med andre kvalificerede forskere, så længe han selv kunne stå for udgivelsen af *Beowulf*.

Ved udgangen af 1830 havde The Society of Antiquaries, nu med bl.a. Frederick Madden i bestyrelsen, oprettet The Anglo-Saxon Sub-Committee med det formål selv at forestå udgivelserne. Toldberg fremhæver med et citat fra Maddens dagbog, at dette sker »in opposition to Grundtvig's plan, which is a reproach to English scholars« (1947, s. 291). Allerede i foråret 1831 havde komiteen således udgivet en subscriptionsindbydelse i slående lighed med Grundtvigs: *Prospectus of a Series of Publications of Anglo-Saxon and Early English Literary Remains, under the Superintendence of a Committee of The Society of Antiquaries of London* (1831). I denne hedder det bl.a.:

we are in some measure indebted to foreign scholars; and it has been deemed a subject of national reproach that numerous Works of equal or greater importance [...] should have still remained unpublished. (*Prospectus* 1831, s. [1])

Det er ikke nævnt, hvem disse udenlandske forskere er, men formuleringen synes at pege på netop Grundtvigs 'reproach' i *Bibliotheca*. Toldberg citerer i sin helhed den tidligere og mere detaljerede version af subscriptionsindbydelsen, som Grundtvig formodes at have læst, da han ankom til London (1947, s. 293-295). På oversigten i komiteens *Prospectus* fandtes både *Beowulf*, Caedmon, Layamon og Exeterbogen. Og blandt udgiverne fandt han til sin store skuffelse flere af de litterater og andre personer, som han havde haft kontakt med i London, og som han havde delt sine fund og sin begejstring med - heriblandt hans gode ven Price. I spidsen stod litteraten Benjamin Thorpe, til hvem Grundtvig ikke havde nogen tiltro (jf. Grundtvig & Molbech 1888, s. 218).

På trods af den nye konkurrence var Grundtvigs forlag fortrøstningsfuldt og mente ikke, at selskabet kunne

nå at få tilstrækkeligt med abonnenter. Derfor fortsatte Grundtvig arbejdet, og da han ved hjemkomsten i efteråret 1831 skrev den sammenfatning af forløbet, som findes optrykt i brevvekslingen med Molbech, var der tegnet subscription på over 70 eksemplarer. Forlaget skulle blot have subscription på 80 for at påbegynde projektet.

Imidlertid strandede projektet. Hvad grundene hertil var, kan ikke præcist fastslås. Komiteen under The Society for Antiquaries var ifølge Toldberg villig til at indgå et samarbejde med Grundtvig og havde opfordret ham hertil (1947, s. 303 f.). Grundtvig nævner det selv i føromtalt sammenfatning, og forlaget havde allerede taget skridt i denne retning. Toldberg giver to forslag: For det første var Grundtvig ganske enkelt for tøvende; et samarbejde kunne være kommet i stand »med lidt større smidighed og en fastere optræden« fra Grundtvigs side (1947, s. 304). For det andet blev den mand i London, som kunne have hjulpet ham gennem denne diplomatiske udfordring, Richard Price, alvorligt syg og døde i maj 1833.

Et egentligt forlis var der med andre ord ikke tale om, men vel en stranding af et projekt, som ud fra de engelske lærdes reaktioner tydeligvis har været indsatsen værd. En enkelt rosende – og omfattende – omtale fik *Bibliotheca* imidlertid. I forordet til sin samling historiske dramaer fra 1832 citerer J.F. Pennie i en rosende introduktion, hvad der svarer til en hel side af Grundtvigs indledning (1832, s. ix-xi). Pennie bruger Grundtvigs betragtninger i sin argumentation for at fremhæve Englands tidlige historie.

Grundtvigs fortsatte kampgejst

Grundtvig blev altså ikke angelsaksisk filolog i denne omgang. Dog lagde han ikke teksterne helt fra sig, og i 1840 kom hans udgave af det angelsaksiske digt fra Exeterbogen, *Phenix-Fuglen*, med en transskription fra rejsen i 1830 og en fri, meget kunstfærdigt udformet oversættelse til dansk. Grundtvigs blev ikke kun den første oversættelse af digtet, men også den første komplette udgave. Til trods for en række filologiske problemer i transskriptionen refererer senere udgivere ofte til den og accepterer flere af Grundtvigs læsemåder (jf. Bjork 2003). S.A.J. Bradley har pointeret, hvordan interessen for det angelsaksiske har været en rød tråd i Grundtvigs forfatterskab fra de første artikler i 1815 om Thorkelins udgave af Bjovulfskvadet til Grundtvigs egen tekstkritiske udgave fra 1861 (Bradley 2000, s. 148-150). Faktisk omtaler Grundtvig allerede i *Nordens Mytologi* (1808, s. 130) med spændt forventning Grímur Jónsson Thorkelins kommende udgave af Bjovulfskvadet.

Grundtvig og det angelsaksiske

De tidlige behandlinger

Grundtvigs arbejde med den angelsaksiske litteratur udsprang af hans interesse for Bjovulfs-kvadet. I 1815 blev den angelsaksiske tekst udgivet af Grímur Jónsson Thorkelin, hvilket fik Grundtvig til at skrive en række kritiske artikler, som især påpeger flere misforståelser af originalen hos Thorkelin: »Et Par Ord om det nys udkomne angelsaksiske Digt« og »Nok et Par Ord om Bjovulfs Drape« (begge fra 1815). Artiklerne blev besvaret af Thorkelin og andre (om den såkaldte Thorkelin-fejde se Lundgreen-Nielsen 1980, s. 651-653). I 1817 genoptog Grundtvig sin bearbejdning af Bjovulfskvadet (og Thorkelins udgave) i »Om Bjovulfs Drape eller det af Hr. Etatsraad Thorkelin 1815 udgivne angelsaksiske Digt«, og i 1819 udgav han et uddrag i »Stykker af Skjoldung-Kvadet eller Bjovulfs Minde« som optakt til oversættelsen *Bjovulfs Drape* året efter.

Teksternes tiltrækning

Det var især det nære slægtskab mellem det norrøne og det angelsaksiske sprog og det kulturelle fælleskab mellem de skandinaviske lande og England, som havde vakt Grundtvigs interesse for den angelsaksiske litteratur. Men der er også to yderligere aspekter ved denne, som har bidraget til at anspore og fastholde hans engagement: for det første teksternes høje alder. De ældste angelsaksiske tekster stammer formentlig fra 700-tallet (Caedmon noget tidligere), og der findes manuskripter fra omkring år 1000. Heroverfor formodes den tidligste norrøne edda- og skjaldedigtning at stamme fra omkring år 1000, mens

manuskripterne kun går tilbage til 1200- eller 1300-tallet.

For det andet var den angelsaksiske digtning blevet til i en brydningstid mellem hedenskab og kristendom og bar således på elementer fra begge verdensopfattelser. Ifølge S.A.J. Bradley har netop dette været af stor betydning for Grundtvig. Især smelter de to sider sammen i Bjovulfskvadet. I Grundtvigs udlægning indsætter digteren førkristne begivenheder i en kristen forståelse af kampen mellem godt og ondt, mellem sandt og falsk (Bradley 1990, s. 226 f.). Ydermere finder Bradley hos Grundtvig litteraturens mundtlighed knyttet til en kristen forståelse:

Grundtvig thus seems to argue an integral connection between the truth he finds voiced through ancient poetry of the North, and that concept of "det levende Ord" ["the living Word"] he developed as a central conviction in his definition of the congregation of God's people. (1990, s. 231)

Filologi og universalhistorie

Set på baggrund af Englandskrigene 1801-1814 kan Grundtvigs engagement i de engelske fortidsminder vække undren. Men det, at Grundtvig forsøgte at overskride fjendskabet landene imellem, illustrerer netop, hvor stærk hans overbevisning om et fælles nordisk arvegods var. Ligesom han så de skandinaviske lande knyttet sammen af en fælles sag, fandt han i den angelsaksiske litteratur vidnesbyrd om et slægtskab imellem det engelske og de nordiske folk.

Engagementet i Englands fortid er et udtryk for Grundtvigs historiefilosofi, der er inspireret dels af den tyske med Herder, Fichte og Kant i spidsen, dels af oplysningstidens universalhistorie, dvs. en verdenshistorie, som stræbte efter at fremstille hele menneskeheds historie. Grundtvigs historiefilosofiske perspektiv var imidlertid utidssvarende i forhold til de tyske forbilleder og i forhold til samtidens danske historikere, bl.a. fordi han vedblev at anskue bibelen som historisk vidnesbyrd (jf. fx Vind 1999, s. 14).

Den samlede fremstilling af verdenshistorien havde Grundtvig allerede forsøgt sig med i de tre verdenskrøniker fra hhv. 1812, 1814 og 1817. Den første programatiske udformning af sit universalhistoriske syn præsenterer han dog først i indledningen til *Nordens Mythologie* (1832) (Vind 1999, s. 38, 42). Altså var ideerne hertil allerede i støbeskeen under opholdene i London. I de indledende betragtninger af *Bibliotheca* foreslår Grundtvig forsigtigt, at disse litterære mindesmærker »form some of the most invaluable documents and records we possess for the Universal History of mankind« (1830, s. 3). I kladdematerialet var det universalhistoriske mere eksplicit fremført, hvilket ikke faldt i god jord hos englænderne. Et af Pricer's redaktionelle forslag til Grundtvig var netop at nedtone dette tysk inspirerede islæt, som ikke ville fremme hans sag i London.

Angelsaksisk filologi i Skandinavien

For Grundtvig var det naturligt og uproblematisk at optræde som angelsaksisk filolog netop ud fra det universalhistoriske perspektiv. At udforske Danmarks fortid betød at udforske ikke kun den norrøne litteratur, men også den angelsaksiske, hvorfra kristendommen i Nordeuropa har sit udspring. Som Grundtvig skriver i de indledende betragtninger:

for who would not wish to know how these patriarchs of the new Christian world preached and reasoned, what lessons they taught, what examples they referred to, in what manner they attuned the minds of their heathen converts to the doctrines they communicated (s. 5).

Kun få engelske forskere delte dette syn med Grundtvig, og kun få hilste en dansk udgiver af den angelsaksiske litteratur velkommen. Dog var han hverken den eneste eller den første skandinav, som havde kastet sin kærlighed på det angelsaksiske sprog.

Robert E. Bjork giver i sin artikel »Nineteenth-Century Scandinavia and the Birth of Anglo-Saxon Studies« (1997) et indblik i den tidlige angelsaksiske filologi, som havde flere vægtige repræsentanter i Danmark og Sverige, herunder Grímur Jónsson Thorkelin, Rasmus Rask og Grundtvig. Rask udgav i 1817 sin *Angelsaksisk Sproglære, tilligemed en kort Læsebog*, som i 1830 blev oversat til engelsk af Benjamin Thorpe, Grundtvigs banemand i sagen om den angelsaksiske udgivelsesserie.

For de tidlige skandinaviske filologer blev den nære forbindelse mellem det angelsaksiske og det norrøne sprog brugt til ikke kun at påvise et slægtskab, men et faderskab med 'dansk tunge' som det fælles

udspring. Bjork fremhæver, hvordan den øgede nationale ånd, som prægede især begyndelsen af 1800-tallet, påvirkede de filologiske studier. Filologien kunne anvendes til at fremme det nationalhistoriske, men også til en slags territorial tilegnelse. Når nationen (især i krisetider) skal afstives vha. historiske studier i en svunden storhedstid, kan det være fordelagtigt at klassificere engelsk som en afart af dansk (Bjork 1997, s. 115-119).

Dog var der også en mere 'universalhistorisk' pointe at finde i den tidlige angelsaksiske filologi. Fremhævelsen af det lingvistiske fællesskab bekræfter det internationale broderskab landene imellem og kan dermed være med til at pleje de fredlige relationer (s. 119). Bradley fremhæver en lignende pointe:

these [literary] relics pointed to a future whose realisation he and likeminded scholars could actually help to facilitate by publishing and translating *Beowulf* and the other great literary monuments of Anglo-Saxon antiquity. (Bradley 1990, s. 224)

Den første halvdel af 1800-tallet så en sand opblomstring af oldtidsselskaber og udgivelsesprojekter, som alle i større eller mindre grad havde til hensigt at opbygge (og til tider udvide) nationens selvforståelse (se fx Knapas 2014 og Henrikson 2014). Både Grundtvigs udgivelsesplaner og oprettelsen af den særlige angelsaksiske underkomité i The Society of Antiquaries i London kan altså ses som udtryk for en generel nordeuropæisk tendens. Samtidig illustrerer det intrikate forløb, hvilke vanskeligheder de ideologiske tanker bagved sådanne projekter kunne medføre.

Grundtvigs betydning for forskningen

Subskriptionsindbydelsens indledende afsnit indeholder, foruden den universalhistoriske gennemgang af den angelsaksiske litteratur, en opsang til det engelske folk og dets forskere. I en række spidse vendinger skælder den undrende Grundtvig ud over Englands manglende interesse for sin egen fortids litterære skatte:

the first perceptible links in the long chain of improvements, both of the English language and its literature, are to be found in this neglected lore of their forefathers. But this seems to have been altogether overlooked, and this ancient treasury has been regarded as a dunghill, where, because the pearls did not lie exposed and obvious to every passing eye, they have been thought not worth seeking. (s. 3)

Der er flere eksempler som disse, og som Ole Vind har fremhævet, har den grove tone ikke fremmet Grundtvigs sag (Vind 1999, s. 178). Derfor er det ikke så underligt, at han som angelsaksisk filolog ikke vandt fodfæste i sin samtid.

Eftertiden har dog anerkendt, at Grundtvig spillede en central rolle i den tidlige angelsaksiske filologi. Hans læsninger af Bjovulfskvadet var indsigtfulde og anvendelige for den senere forskning (jf. fx Haarder 1975, s. 88), og i kraft af sit forarbejde på de engelske læsesale og i Londons forskerkredse har han fungeret som foregangsmand på et internationalt forskningsfelt af betydeligt omfang.

Anvendt litteratur

- Bjork, Robert E. (1997) "Nineteenth-Century Scandinavia and the Birth of Anglo-Saxon Studies" i *Anglo-Saxonism and the Construction of Social Identity*, udg. af Allan J. Frantzen & John D. Niles, s. 111-132. Gainesville
- Bjork, Robert E. (2003) "N.F.S. Grundtvig's 1840 Edition of the Old English *Phoenix*: A Vision of a Vision of Paradise" i *Unlocking the Wordhord: Anglo-Saxon Studies in Memory of Edward B. Irving, Jr.*, udg. af Mark C. Amodio & Katherine O'Brien O'Keeffe, s. 217-239. Toronto
- Bradley, S.A.J. (1990) "Grundtvig, Anglo-Saxon Literature, and 'Ordets Kamp til Seier'" i *Grundtvig-Studier 1989-1990*, s. 216-245. København
- Bradley, S.A.J. (2000) "'A Truly Proud Ruin': Grundtvig and the Anglo-Saxon Legacy" i *Grundtvig in International Perspective. Studies in the Creativity of Interaction*, udg. af A.M. Allchin, S.A.J. Bradley, N.A. Hjelm & J.H. Schjørring, s. 148-162. Aarhus
- Grell, Helge (1992) *England og Grundtvig. Grundtvigs møde med England og dets betydning for hans forfatterskab*. Aarhus
- Grundtvig, N.F.S. (1808) *Nordens Mytologi eller Udsigt over Eddalæren for dannede Mænd der ei selv ere Mytologer*. København
- Grundtvig, N.F.S. (1825) *Kirkens Gienmæle mod Professor Theologiæ Dr. H. N. Clausen*. København
- Grundtvig, N.F.S. (1832) *Nordens Mythologi eller Sindbilled-Sprog historisk-poetisk udviklet og oplyst*.

København

- Grundtvig, N.F.S. udg. (1840) *Phenix-Fuglen. Et Angelsachsisk Kvad förstegang udgivet med Indledning, Fordanskning og Efterklang af Nik. Fred. Sev. Grundtvig*. København
- Grundtvig, N.F.S. & Christian Molbech (1888) *Christian Molbech og Nikolai Frederik Severin Grundtvig. En Brevvexling*, udg. af Chr. K.F. Molbech & Ludvig Schrøder. København
- Grundtvig, N.F.S. (1920) *N.F.S. Grundtvigs Breve til hans Hustru under Englandsrejserne 1829-1831. Udgivne af deres Børnebørn*. København
- Grundtvig, N.F.S. (1979) *Dag- og Udtogsbøger*, 1-2, udg. af Gustav Albeck. København
- Haarder, Andreas (1975) *Beowulf. The Appeal of a Poem*. København
- Henrikson, Paula (2014) "Mellan skrivbordet och bokhyllan. Editionen, historien och kreativiteten i ett textkritiskt brytningskede" i *Editionshistorie*, red. af Johnny Kondrup & Klaus Nielsen. Nordisk Netværk for Editionsfilologer. Skrifter, 10, s. 97-129. København
- Knapas, Rainer (2014) "Nationalstatens monumenta - källutgåvorna" i *Editionshistorie*, red. af Johnny Kondrup & Klaus Nielsen. Nordisk Netværk for Editionsfilologer. Skrifter, 10, s. 42-67. København
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1980) *Det handlende ord. N.F.S. Grundtvigs digtning, litteraturkritik og poetik 1798-1819*, 1-2. København
- Pennie, J.F. (1832) *Britain's Historical Drama; A Series of National Tragedies, Intended to Illustrate the Manner, Customs, and Religious Institutions of Different Early Eras in Britain*. London
- *Prospectus of a Series of Publications of Anglo-Saxon and Early English Literary Remains, under the Superintendence of a Committee of The Society of Antiquaries of London* (1831) London
- Rønning, Fr. (1885) "N. F. S. Grundtvig og den oldengelske literatur" i *Historisk månedsskrift for folkelig og kirkelig oplysning*, 4. bind, s. 321-366, 5. bind, s. 1-41 og 129-187. Odense
- Toldberg, Helge (1947) "Grundtvig og de engelske antikvarer" i *Orbis Litterarum*, 5, s. 258-311. København
- Vind, Ole (1999) *Grundtvigs historiefilosofi*. København